WWF
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh: (09) 7740 100
info@wwf.fi
wwf.fi • panda.org

Hallintovaliokunta

Asia: WWF:n lausunto ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon

Viite: VNS 3/2024 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

WWF Suomi kiittää mahdollisuudesta kommentoida ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa sekä esittää näkemyksiä näistä teemoista.

WWF pitää erinomaisena, että ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa mainitaan selkeästi planetaarinen kolmoiskriisi, ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen, sillä useat tutkimukset osoittavat ilmastonmuutoksen ja luonnon köyhtymisen moninkertaistavan turvallisuusriskejä. Ilmasto- ja ympäristökysymykset näkyvätkin vahvasti ja monipuolisesti selonteossa. Tämä antaa erinomaisen pohjan Suomelle jatkaa kansainvälistä yhteistyötä näiden teemojen perusteella, mikä tukee Suomen maakuvaa, jossa luonto ja kestävyys ovat vahvimpien elementtien joukossa.

Ulkoministeriö on ohjeistanut toimijoita lukemaan ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, hallitusohjelmaa sekä kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä koskevia selontekoja rinnakkain ja toisiaan täydentävinä dokumentteina. Ilmasto- ja ympäristökysymysten osalta näissä selonteoissa on kuitenkin epäjohdonmukaisuutta. Hallitusohjelmassa puhutaan esimerkiksi luontopositiivisesta Suomesta, jossa ympäristöä ylläpitävät ja palauttavat ratkaisut nähdään Suomen vientivalttina. Tämä ei valitettavasti ulotu kaikkiin selontekoihin, ja merkittävät budjettileikkaukset niin Suomen kansallisessa toimeenpanossa kuin kehitysyhteistyörahoituksessa eivät tue tätä tavoitetta, eivätkä näin ollen Suomen kansainvälistä roolia ja uskottavuutta.

Ilmastonmuutos ja luontokato vaikuttavat Suomen turvallisuuteen suoraan ja välillisesti. WWF Suomi on tyytyväinen, että tämä nousee esiin myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Alla nostoja tästä näkökulmasta:

- **Ilmastonmuutoksen ja luontokadon turvallisuusvaikutukset nousevat selonteossa hyvin esille, joskin paikoin tekstistä puuttuu kiireen tuntu**.
    - WWF katsoo, että **hyvinvoiva luonto on hyvinvointimme ja taloutemme perusta, mutta myös keskeinen turvallisuuteen ja vakauteen vaikuttava tekijä.** Koska yksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätavoitteista on taata suomalaisten hyvinvointi ja turvallisuus, on hyvä, että ilmastonmuutos ja luontokato sekä niiden aiheuttamat turvallisuusuhat on tekstissä nostettu esiin.
    - Toimilla luonnon ja ilmaston eteen on kiire, sillä ilmastonmuutos ja luontokato etenevät voimakasta vauhtia. Selonteossa nostetaan esiin esimerkiksi se, että 1,5 asteen lämpeneminen on merkittävä riski ihmiskunnalle ja ekosysteemeille, mutta ei sitä, että raja on jo rikottu vuoden mittaisella jaksolla. Mitä pidemmälle esimerkiksi

ilmastokriisi etenee, sitä vakavammat vaikutukset ovat kaiken hyvinvointimme perustalle, luonnolle.
    - Keskeisenä kysymyksenä voidaan nostaa esiin riittävä rahoitus kansainvälisten ilmasto- ja ympäristösopimusten toimeenpanemiselle. Ilmasto- ja ympäristösopimukset voidaan nähdä keskeisinä myös rauhan ja vakauden kannalta, sillä niiden avulla suojellaan perustarpeita täyttävää luontoa sekä elämän perusedellytyksiä. Vaikka selonteossa sitoudutaan näihin sopimuksiin, leikkaukset voivat haastaa niiden toteuttamisen käytännössä.
- **WWF näkee hyvänä, että ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa nostetaan esiin ekologinen kestävyys yhtenä laajan turvallisuuden osista.** Ekologinen kestävyys linkittyy vahvasti resilienssiin ja huoltovarmuuteen. Selonteossa nostetaan esiin tästä näkökulmasta muun muassa ruuantuotanto sekä energiahuollon turvaaminen edistämällä puhdasta siirtymää. WWF katsoo, että resilienssin ja huoltovarmuuden kannalta on tärkeää myös tarkastella Suomen ekologista jalanjälkeä. Ekologinen jalanjälki kuvaa luonnonvarojen kulutusta ja siitä aiheutuvaa painetta maapallon kantokyvylle. Usein huoltovarmuus ymmärretään nykyisen tasoisen ylikulutuksen ylläpitämiseen tarvittavan resurssihuollon turvaamisena, mutta lopulta ainoastaan maapallon rajojen mukainen yhteiskunta on huoltovarma. Nostot koskien muun muassa ruuantuotantoa ja energiahuoltoa ovat siis hyviä, mutta jalanjälkeä koskeva ajattelu puuttuu selonteosta.
    - Selonteossa nostetaan esiin myös se, että Suomi edistää resilienssiä EU:ssa ja Natossa. WWF Suomi näkee tärkeänä, että tässä työssä nostetaan esiin ilmastonmuutoksen ja luontokadon keskeiset vaikutukset yhteiskuntien resilienssille.
- On hyvä, että selonteossa nostetaan esiin myös esimerkiksi sään ääri-ilmiöiden vaikutuksia yhteiskunnan kriittisille toiminnoille. Sään ääri-ilmiöt tulevat edelleen lisääntymään ilmastonmuutoksen myötä, eikä niitä pidä tarkastella vain kaukaisena ilmiönä – ne uhkaavat myös Suomea ja lähialueita. Luonnonkatastrofit ja onnettomuudet ovat myös inhimillistä turvallisuutta uhkaavia tekijöitä.
- **Ilmastonmuutos ja luontokato vaikuttavat Suomen turvallisuuteen sekä suoraan että välillisesti. Suomessa selkeä suora vaikutus näkyy arktisella alueella.**
    - On hyvä, että tämä näkökulma nousee esiin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Suomessa on luontevaa korostaa arktista aluetta, joka lämpenee moninkertaisesti muuta maailmaa nopeammin. Ilmastonmuutos esimerkiksi paitsi uhkaa arktisen alueen luontoa, muodostaa se myös uhkia turvallisuudelle. Arktisen alueen luonnonvaroihin, kuten öljyyn ja kaasuun, on jäiden sulaessa entistä helpompi päästä käsiksi ja niiden käyttö kiihdyttää ilmastonmuutosta entisestään. Useat maat ovat ilmoittaneet halustaan hyödyntää alueen luonnonvaroja, ja jatkossa alueella on myös selkeä sotilaallinen jännite. Ilmastotoimia osana arktisen alueen turvallisuutta tulisi korostaa selonteossa nykyistä enemmän.
- **Kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä koskevan selonteon tulisi tukea selkeämmin ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon teemoja ja arvoja.**
    - Kehitys- ja kauppapolitiikka ovat tärkeitä elementtejä ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanossa, ja niiden tulisi tukea linjaamme lisäten myös uskottavuuttamme ulko- ja turvallisuuspoliittisissa teemoissa. WWF:n mielestä kansainvälisiä taloussuhteita ja kehityspolitiikkaa koskeva selonteko ei huomioi riittävästi ympäristöä, vaikka ilmastonmuutos onkin mainittu yhtenä tavoitteista. Myös

kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset uhkaavat Suomen uskottavuutta kehityspolitiikassa, ja sitä kautta myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Kehitysyhteistyörahoituksella on merkittävä rooli globaalissa turvallisuuspolitiikassa, koska sillä voidaan lisätä vakautta ja esimerkiksi ilmastokriiseihin varautumista kehittyvissä maissa.

- Selonteossa yhdeksi laajan turvallisuuden osaksi nostetaan muun muassa taloudellinen kilpailukyky. **Maailman talousfoorumi WEF nosti tänä vuonna 10 vuoden aikatähtäimellä ilmastoon ja luontoon liittyviä teemoja korkeille sijoille.** Yleisemmin 10 uhasta viisi liittyi luontoon ja ilmastoon. Myös lyhyemmällä, viiden vuoden ajanjaksolla sään ääri-ilmiöt muodostavat raportin mukaan toiseksi suurimman riskin liiketoiminnalle ja taloudelle.
    - Yritykset ovat erittäin riippuvaisia luonnosta: Maailman talousfoorumi arvioi vuonna 2020, että noin 44 biljoonaa Yhdysvaltain dollaria (yli puolet koko maailman bruttokansantuotteesta) taloudellisen arvon luonnista olisi kohtalaisen tai erittäin riippuvaista luonnosta. **Ilmasto- ja luontokysymykset ovat siis ehdottoman tärkeitä myös kestävän taloudellisen toiminnan näkökulmasta.** Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ei nouse esiin se, miten nämä ilmiöt haastavat taloutta, joka muuten nousee esiin keskeisenä teemana läpi selonteon.
- Koronaviruspandemia osoitti, miten voimakkaasti tartuntataudit uhkaavat yhteiskuntien turvallisuutta. Samat syyt, jotka edistävät zoonoosien leviämistä, heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja kiihdyttävät ilmastokriisiä. Tällaisia syitä ovat luontoa tuhoava maankäyttö, maatalouden ja eläintuotannon tehostuminen ja leviäminen sekä uhanalaisten lajien metsästys ja kauppa. Näihin juurisyihin puuttumalla voidaan ratkaista monta kriisiä yhtä aikaa. **Vaikka terveysturvallisuus ja pandemiat selonteossa nousevatkin esiin, on käsittely varsin vähäistä.**
- Koska ilmastonmuutos ja luontokato uhkaavat Suomea ja sen lähialueita, on hienoa nähdä, että selonteossa todetaan **Suomen korostavan ilmasto- ja ympäristökysymysten yhteyksiä rauhaan ja turvallisuuteen ja edistävän näiden tuomista vahvemmin osaksi eurooppalaista ja kansainvälistä turvallisuutta**.
    - Suomella on tähän hyvät edellytykset, sillä tarkastelemme turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Selonteossa ei nosteta esiin konkreettisia toimia tämän tekemiseksi, joita olisimme toivoneet näkevämme. Toivomme, että ulko- ja turvallisuuspolitiikassa Suomi jatkaa dialogia myös kansalaisyhteiskunnan kanssa, jolla on esimerkiksi ilmasto- ja ympäristöturvallisuuteen usein monipuolisia näkökulmia.
- Suomen ja suomalaisten sisäinen yhtenäisyys on tärkeä turvallisuuden rakennuspala. Suomesta puhuttaessa on hyödyllistä nostaa esiin erityisesti puhdas siirtymä, joka vaatii muutoksia tietyille aloille. Puhtaan siirtymän edistäminen on ehdottoman tärkeää maamme turvallisuuden kannalta, mutta **siirtymä on tehtävä oikeudenmukaisella tavalla.** Näin voimme ehkäistä myös syviä, kansallisia kuiluja.

Ilmastomuutoksen ja luontopolitiikan linkit turvallisuuspolitiikkaan

Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja turvallisuuden yhteen linkittymistä puhutaan kansainvälisellä tasolla yhä enemmän. WWF käyttää termiä ”Nature-Security Nexus” kuvaamaan tilannetta, jossa

ilmastonmuutos ja luontokato kasvattavat konfliktien riskiä sekä heikentävät resilienssiä, mutta samalla konfliktit ja hauraus vahingoittavat luontoa. Vahinko luonnolle voi näkyä esimerkiksi sodan aiheuttamina ympäristötuhoina tai esimerkiksi kasvaneena ympäristörikollisuutena.

Luontokato voi vaikuttaa konflikteihin esimerkiksi niin, että luonnonvarojen (kuten veden, ravinnon ja viljelykelpoisen maan) hupeneminen johtaa niistä käytävään kiistaan. YK:n ympäristöjärjestö UNEP on arvioinut, että 40 prosenttia maiden sisäisistä konflikteista linkittyi luonnonvaroihin. Yhteys luonnonvaroihin myös kaksinkertaistaa riskin sille, että konflikti uusiutuu viiden vuoden sisällä. Ilmastonmuutos ja luontokato voivat vaikuttaa turvallisuuteen siten, että elinolosuhteiden muuttuessa haastaviksi ja perustarpeita tarjoavan luonnon köyhtyessä syntyy muuttoliikettä, joka hallitsemattomana voi aiheuttaa epävakautta maiden sisällä ja välillä.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon turvallisuusriskit eivät rajoitu kuitenkaan tähän. Ne voivat aiheuttaa yleisemmin epävakautta sekä uhata maiden resilienssiä. Ilmastonmuutos ja luontokato uhkaavat myös taloutta, joka kietoutuu ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan yhä voimakkaammin. Maailman talousfoorumi nosti tänäkin vuonna ilmastoon ja luontoon liittyviä teemoja korkeimmille sijoille koskien keskeisimpiä riskejä liiketoiminnalle 10 vuoden aikatähtäimellä.

Helsingissä 27.9.2024

Jari Luukkonen
Pääsihteeri

Anne Tarvainen
Ohjelmajohtaja, kansainvälinen ohjelma

Lisätietoja: Anne Tarvainen, Anne.Tarvainen@wwf.fi, 0407568326